

OSVALD ZAHRADNÍK
SÓLO PRO BICÍ (HODINY)

STÁTNÍ DIVADLO V OSTRAVĚ, NOSITEL ŘÁDU PRÁCE

Osvald Zahradník

SÓLO PRO BICÍ (HODINY)

Překlad: Ludmila Bařinková

Režisér: Radim Koval, nositel vyznamenání Za vynikající práci

Výtvarník scény: Vladimír Šrámek, nositel vyznamenání
Za vynikající práci

Výtvarník kostýmů: Jarmila Konečná j. h.

Hudba: Pavel Staněk

Texty písní: Vladimír Čort

Choreografická spolupráce: Jarmila Kovalová

Dramaturg: Jiří Lexa

Asistent režie: Václav Antoš

František Abel

Pavel Jěsenský, jeho vnuk

Dáša Vysocká, Pavlovo děvče

Reiner

Paní Contiova

Chmelík

Inspektor Mlč

Lékař

Zpěvačka

Taxikář, zřizenci, květinářka

Osvald Albín

Stanislav Šárský

Jana Vaňková

František Šec

Dagmar Veselá

Miroslav Horák

Jaroslav Švehlík

Václav Antoš

Miluše

Dreiseitlová

členové

externího

sboru činohry

Hudbu nahrál Ostravský rozhlasový orchestr za řízení Pavla Staňka

Představení řídí: Soňa Francová

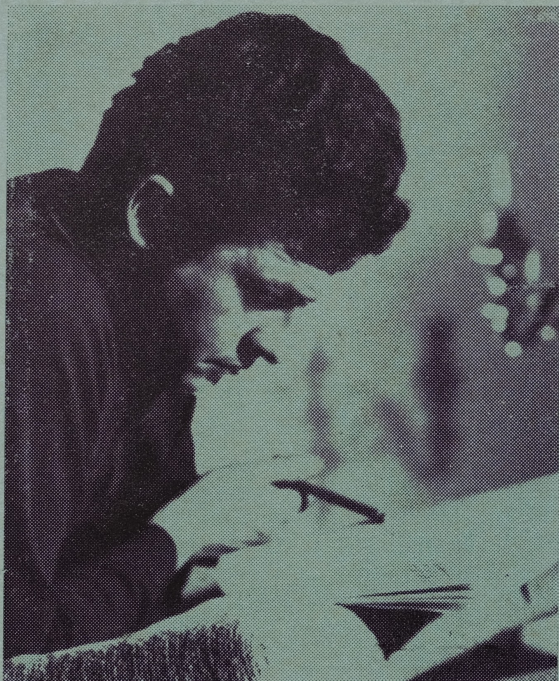
Text sleduje: Jaroslava Vališová

Přestávka po 2. jednání

Premiéra 28. června 1972 v Divadle Jiřího Myrona

ZROZENÍ DRAMATIKA

Oproti vakuu v původní české dramatické tvorbě, která jediná může přinést nejzávažnější podněty k dotváření podoby naší současné divadelní kultury, prožívá slovenské drama v tvořivé a plodné atmosféře bratislavského i mimobratislavského divadelního milieu pozvolný, ale zřetelný rozvoj. Vedle nových her zkušených autorů (Ivan Bukovčan, Ján Solovič) objevily se v této sezóně dvě divadelní prvotiny autorů nové generace (Osvald Zahradník: *Sólo pro bicí (hodiny)*, Štefan M. Sokol: *Rodinná slavnost*).

Tvůrce *Sóla pro bicí (hodiny)* Osvald Zahradník (nar. 1932), absolvent filosofické fakulty a rozhlasový režisér není začínajícím dramatikem v pravém smyslu slova. Od roku 1966 napsal více jak půl tuctu rozhlasových her a jeden původní televizní scénář (výčet jeho dosavadního díla je na jiném místě programu). Vyzbrojen touto zkušeností, pokusil se i o svůj divadelní debut, který

uvádíme vzápětí po premiéře na jeho mateřské scéně — ve Slovenském národním divadle v Bratislavě.

Sólo pro bicí (hodiny) navazuje rodově na typ dramatu, který nevyslovuje v úhrnu jednoduchou mravní tendenci, ale v citlivém a objektivním nazírání všedních, komorně laděných příběhů, klade si hlubší otázky sebepoznání člověka, smyslu a hodnoty života. Postavy Zahradníkovy hry dělí se zřetelně do dvou skupin: František Ábel, Reiner, Chmelík, paní Contiová jsou lidé na odpočinku, kteří se pravidelnými pátečními schůzkami brání přítomné osamělosti, pocitu anonymního bytí v ústavu pro přestárlé. Směs pravdy a iluzí o minulosti je jim jednou či jedinou oporou v citové prázdnotě přítomnosti, na sklonku života plně pochopili význam nesobeckých, lidsky vřelých vzájemných vztahů a snaží se je ve směšné i dojemné podobě uskutečňovat. Mladiství Pavel a Dáša hledí vstříc pouze budoucnosti, sprádaají si o ní smělé i naivní sny, nezatížení minulostí upínají se k »příštímú« o to intenzivněji, oč víc jim překazí to dědictví, které jim pro přítomnost připravily generace předcházející. Osvald Zahradník se však nedává svést vábníčkou tradičního generačního konfliktu, i když nijak neobrušuje jeho ostré, zraňující hrany. Právě v mezní situaci střetnutí generací vyjevuje se, do jak hlubokých vrstev pronikla jeho sonda.

V přítomném životě postav, viděném prizmatem neustálého zpřítomňování minulosti i budoucnosti, celým rozměrem lidského života, vymezeného v čase, postupně se diferencují fakta, argumenty, motivy, smysl jednání lidí i jejich vztahy ke světu i společnosti. Osvětlují se příčiny porušení přirozených, plnohodnotných vztahů mezi lidmi a jejich okolím, cena pravdy a iluzí, vzdálenosti mezi snem a jeho uskutečněním, hodnoty pospolitosti a nesobeckých činů. Neúprosné plynutí času neodpustí oběma generacím jedno: nutnost dříve nebo později pohlédnout na bilanci či projekt svého života bez brýlí mámení. Toto poznání spojuje oba póly a napovídá, že plně prožití života podmiňuje kontinuita, uchování a cyklické rozvíjení humanistických prvků z generace na generaci.

Na cudný a citlivý pohled pod povrch jevů navazuje Zahradníková zralá, výrazná schopnost syntézy. Všední osudy svých »hrdinů« prosvěcuje vědomím souvislostí každodenního, běžného jednání lidí s dějinami naší planety. Naděje a tón životního kladu jsou v *Sóle pro bicí (hodiny)* silnější o to, že nejsou ze skutečnosti odvozeny, ale v ní objeveny.

Jiří Lexa

SÓLO PRO AUTORA (OSVALDA ZAHRADNÍKA)

Co Vás přivedlo na myšlenku nazvat svou divadelní hru právě Sólo pro bicí (hodiny)?

AUTOR: No, to je právě otázka, kterou by si měli klást diváci před představením a odpovědět si na ni po představení.

Kterou fázi na textu považujete za nejtěžší?

AUTOR: Vymýšlení názvu.

Jenom?

AUTOR: A ještě asi tak posledních pětadvaceti až padesát řádků dialogu na samém konci hry. To je to nejsvědňější místo pro dramaturgy, kterému neodolají ani ty nejsilnější charaktery... Prostě závěr hry bývá tím jablíčkem sváru dvojice autor — dramaturg.

Napsal jste už více jak půl tuctu rozhlasových her a znám i text vaší televizní hry. Proč jste se tak dlouho odhodlával k napsání divadelní hry?

AUTOR: Bá! jsem se.

Čeho?

AUTOR: Přímé konfrontace s divákem... Rozhlas, konečně i televize, to je něco jiného... Muž, který se natahuje po knoflíku, aby vypnul aparát je přece jen dost vzdálený a proto i méně konkrétní; ale divák, který sedí před vámi a vrtí se, zívá, nebo nezadržitelně usíná, to je něco docela jiného...

Pocit odpovědnosti?

AUTOR: Ano, dalo by se to říci i tak... Snad je to pocit úcty či odpovědnosti vůči divákovi, který se namáhal přijít.

Pamatujete se na své první dotyky s divadlem?

AUTOR: Divácké?

Ano.

AUTOR: Kouzelná, neopakovatelná atmosféra malého sálu nad hostincem v Radvani... Neodolatelný hrdinsko-romantický příběh Rinalda Rinaldiniho v nepřekonatelné interpretaci lidových loutkářů Anderlových...

Jaký typ her máte rád jako divák?

AUTOR: Nemám rád chladné, spekulativní hry pro snoby. Takové, při kterých si dramaturgové, autoři a nakonec i kritici musí v sáhodlouhých exposé propotit košile, aby divákovi vysvětlili, jak se má na hru dívat, aby ji pochopil, aby pochopil hloubku myšlenky, ideové poslání hry. Tím nechci říci, že jsem stoupencem plytkých banalit, které se podbízejí vkusu podprůměrného diváka. Mám rád hry, ve kterých pulzuje život, hry schopné rozvlnit citovou hladinu publika, provokovat pocit spoluúčasti.

Můžete uvést modelový příklad?

AUTOR: Například hra Edoarda de Fillipo Neapol, město milionů v inscenaci Městských divadel pražských kdysi v polovině padesátých let, Leonovův Zlatý kočár, celá řada Čechovových her...

Vaše nejoblíbenější kniha?

AUTOR: Antoine de Saint Exupéry — Malý princ.

Proč?

AUTOR: To se těžko vysvětluje... Myslím, že pro její mnohohrstevnatost. Tato kniha vyšla v nakladatelství pro děti, ale právě tak ji může číst i dospělý... Je křehká, magická svou prostotou... Je svým způsobem naivní i moudrá zároveň...

Vaše dosavadní autorské směřování svědčí o vašem sklonu psát komorně laděné hry; je možno tuto tendenci pokládat za programový autorský záměr?

AUTOR: I když žijeme v době specializace a racionalizace, nemohl bych s jistotou tvrdit, že jde o cílevědomý, záměrný program. Je to spíše autorská inklinace, podmíněná zájmem o dramaticčnost zdánlivě malých věcí kolem nás. Sám to ani nedovedu přesněji vysvětlit, protože jsem si tuto skutečnost vlastně ani neuvědomil.

S vaším dramatickým debutem jakoby vstupoval do slovenské dramatiky nový typ hry, který jsme si pracovně nazvali ne-moralitou, ale která je ve skutečnosti plodem poučení z moderního světového dramatu, v němž se etické principy zdánlivě schovávají za text, kde se autor ve vztahu k postavám tváří napohled indiferentně, ale kde se o to více straní pravdě a pokroku prizmatem umně uspořádaných fakt a argumentací. Důkazem tohoto tvrzení je ve vaší hře například »nesoudcovský« postoj k poměru staří — mladí. Chcete říci, že ani to není u vás záměrné?

AUTOR: To označení ne-moralita chápu spíše jen jako pomocné — jako logický vývod vašich úvah o slovenském dramatu; nemohou být zatím jeho antipódem, protože nejsem dosud jeho právoplatným partnerem. A pokud jde o můj »nesoudcovský« poměr k postavám: nechtěl jsem být soudcem ne z principu, ale proto, že moderní drama může být skutečně mravné i tehdy, když mravnost není jeho cílem, ale přirozeným předpokladem. Vezměte si takovou Višněvského Optimistickou tragédii: nedělá právě zmíněná síla fakt a argumentací z Komisařky hrdinku nejvyšších mravních kvalit? Připomínám ovšem, že se tu na Višněvského odvolávám ne jako na partnera či kolegu, ale jako na téměř nedosažitelný vzor...

Autoři obvykle neradi hovoří o svých tvůrčích plánech...

AUTOR: Máte pravdu.

Ale přece: míníte ještě psát pro divadlo?

AUTOR: Nevím. Rád bych...

A nakonec: co je třeba k tomu, aby se člověk vypracoval z dělníka na absolventa filosofické fakulty a divadelního autora?

AUTOR: Trochu štěstí, trochu odvahy, hodně práce a příznivé společenské podmínky, které dávají člověku prostor, aby se mohl realizovat.

A talent.

AUTOR: Snad.

S autorem rozmlouval —akr—
(Přeložil —lx—)

DOSAVADNÍ TVORBA AUTORA

SVÁTOST NAIVITY	— rozhlasová hra (1966)
ŠOK	— rozhlasová hra (1967) {odměněná premií Slovenského literárního fondu}
NÁVRAT	— rozhlasová hra (1968)
VIDINA	— rozhlasová hra (1969) {uvedená v Záhřebu 1972}
VRAŽDA VE FERMIHO ÚSTAVU	— rozhlasová hra (1970)
STŘECHA ÚNIKU	— televizní hra (1970) {odměněná v literární soutěži k 50. výročí KSČ}
PORTRÉT NEZNÁMÉ	— rozhlasová hra (1971)
JMELÍ PRO ROMANA	— rozhlasová hra (1972)

Osvald Zahradník: Sólo pro bicí (hodiny). Program vydalo Státní divadlo v Ostravě. Redakce Jiří Lexa, obálka a grafická úprava Věra Faberová, fotografie František Krasl, typografická spolupráce Jindra Kosourová. Vytiskly Moravské tiskařské závody, n. p., provoz 22, Hollarova 14. Cena 2 Kčs

Kruh světla

Já připíjím všem na zdraví
Chodcům i těm, kdož do výšek vzlétají
A zase domů jdou, kde v kruhu světla jsou
Bez něj jak tráva bez své vláhy churaví

Já připíjím všem zasněným
Neznámým tvářím už léty zvrásněným
Svou tramvaj čekají na věčné refýži
Zpátky se s klidným srdcem stále ohlíží

Lásko má, půjdem tmou
Ránem i deštěm krátkým
Tváří v tvář chvíli zlé
Já nevracím se zpátky
Mírím dál vzít si svůj díl

Mít svůj dům, chléb i sůl
Kruh světla dobře známý
Míru lán, dvěře, stůl
Kam slunce vchází s námi
Najít svůj vzdálený cíl

Vím, kam jít
Kde tvůj hlas i tvůj dech bude mým
Já vím kam jít
A všem kteří došli, připíjím

Lásko má, půjdem tmou
Ránem i deštěm krátkým
Tváří v tvář chvíli zlé
Já nevracím se zpátky
Mírím dál vzít si svůj díl

Mít svůj dům, chléb i sůl
Kruh světla dobře známý
Míru lán, dvěře, stůl
Kam slunce vchází s námi
Najít svůj vzdálený cíl

Obchodník s veteši

Obchodník s veteši
Na nároží krámek má
Však prodávat ho netěši
Pár snů zestárlých v iluze
Nikdo koupit nechce
Nikdo si iluzí víc nevšímá

On dny tam tráví od rána do večera
Zboží přebírá dlouhý čas
Ač nikdo nepřichází
On doufá zas
Že jednou vloží do zámku bílý klíč
Že jednou štit stáhne
Na ten klíč sáhne
Tak jak si přece dávno přál
Sny, jež stávají se iluzemi
Ať tam leží
Zvoní samotou
A léta běží
[.Jak vítr dál:]

Vždyť ten kdo své sny s mládím si hřeje v dlaních
S nimi odlétá ke hvězdám
Před lidmi hlavu sklání
A ví, jak žít
Bez iluzí chce jít

Obchodník s veteši
Svůj krámek už zavírá
Vždyť prodávat ho netěši
A lákat tam zákazníky
Nikdo koupit nechce
Nikdo si iluzí víc nevšímá

Poutník

*Poutník k nám přichází blíž ke dveřím
Jak vánek odlétá, jak pápěří
Potkáš ho v lesích i na nábřeží
Z tisíce tváří znáš jednu stěží*

*Je dítě, co zkouší číst slabikář
Je dívka, když kráslí svou svěží tvář
Je básník i malíř i neznámý pán
Lodník, jenž přeplouvá v žití svém oceán
Ten poutník je prostý jak luční květ
Však patří mu širý a velký svět
Ač mnohý už k poctám mu verše psal
Ten poutník je život — jde dál*

*Pohár ti podává, plný smíš pít
Od rána do rána pro lásku žít
Najít si jednou cíl, slzí též pár
V dlaních si odnášet poutníkův dar*

*Je dítě, co zkouší číst slabikář
Je dívka, když kráslí svou svěží tvář
Je básník i malíř i neznámý pán
Lodník, jenž přeplouvá v žití svém oceán
Ten poutník je prostý jak luční květ
Však patří mu širý a velký svět
Ač mnohý už k poctám mu verše psal
Ten poutník je život — jde dál*

Strom poznání

*Jak léta uhání, poznáváš čas
V kolébce vítá tě, šedý dá vlas
Věčný čas otvírá bránu tvým dnům
A za ní hledáš si lásku i dům*

*Čas štěstí i smůle tě naučí
Jak být sám i lásku mít v náruči
Jít neznámou cestou a dávat i brát
Pod stromem poznání žít a mít jednou rád
Čas štěstí i smůle tě naučí
I být sám, i lásku mít v náruči
Až jednou svůj najdeš strom poznání
Plod jeho tvé splní přání*

*V řekách, kde tenkrát tě strhával proud
Klidný si nacházíš znaven svůj kout
Přístav, kde spočíváš jak v trávě list
Jak stránky, které už nemůžeš číst*

*Čas štěstí i smůle tě naučí
Jak být sám, i lásku mít v náruči
Jít neznámou cestou a dávat i brát
Pod stromem poznání žít a mít jednou rád
Čas štěstí i smůle tě naučí
I být sám, i lásku mít v náruči
Až jednou svůj najdeš strom poznání
Plod jeho tvé splní přání*